

Recht op vergissing door de (toekomstig) gepensioneerde

De Ombudsman Pensioenen merkt op dat de toekomstig gepensioneerde best goed geïnformeerd wordt dat de uitbetaling van het wettelijk pensioen op een vervroegde ingangsdatum tot gevolg kan hebben dat een gepensioneerde geen gebruik kan maken van het fiscaal gunstig regime bij de uitbetaling van zijn kapitaal van het aanvullend pensioen. Het aanvullend pensioen kan immers slechts uitbetaald worden naar aanleiding van het opnemen van het wettelijk, al dan niet vervroegd, pensioen. Op dat moment moet dit aanvullend pensioen ook uitbetaald worden.

Financieel bekeken weegt de hogere fiscale druk bij de uitbetaling van het aanvullend pensioen in geval het wettelijk pensioen vervroegd wordt toegekend en uitbetaald niet (altijd) op tegen het voordeel dat de gepensioneerde doet als gevolg van een vervroegde ingangsdatum van het wettelijk pensioen.

Zolang het werknemers- of zelfstandigenpensioen nog niet is uitbetaald is het administratief nog mogelijk te verzaken. De Ombudsman Pensioenen apprecieert dat de pensioendiensten deze juridische ruimte die ze hebben benutten om alsnog een fout van een burger te corrigeren wanneer deze dat vraagt.

Doch wanneer het wettelijk pensioen toegekend en voor de eerste keer uitbetaald is, dan is er evenwel volgens de wettelijke bepalingen geen mogelijkheid meer om te verzaken aan het wettelijk pensioen en dit alsnog later op te nemen.

Kortom eens het pensioen is uitbetaald laat de wetgeving geen recht op vergissing en correctie toe voor de (toekomstig) gepensioneerde die ter goede trouw is. Een burger is immers niet altijd van iedere rechtsregel op de hoogte. Een fout die niet moedwillig gemaakt is, is vaak het gevolg van een beperkte juridische of bureaucratische vaardigheid van de burger. Ook handelt een burger niet altijd rationeel: zelfs wie een regel kent, kan het nog overkomen dat hij vergeet deze tijdig in te roepen. Een fout is snel gemaakt. De vraag rijst dan ook of uitgaande van een realistisch burgerperspectief het niet gewenst is dat burgers (evidente) fouten kunnen corrigeren. Temeer daar waar door een geautomatiseerd verwerkingsproces de FPD snel de uitbetaling van een pensioen kan verzekeren (wat enorm efficiënt is wanneer de toekenningsbeslissing vlak voor de ingangsdatum van het pensioen wordt getroffen).

De Ombudsman Pensioenen, die een helikopterview heeft over het pensioenlandschap, merkte bij de FPD een good practice op om te vermijden dat een burger geen gebruik meer kan maken van het fiscaal gunstregime door te vroeg zijn wettelijk pensioen op te nemen, met name een verwittiging te vermelden op de pensioenbeslissing aangaande de financiële impact van het vervroegd opnemen van het wettelijk pensioen. De Ombudsman Pensioenen vroeg aan het RSVZ deze goodpractice ook toe te passen.

Wat betreft het recht op vergissing ontvangt de Ombudsman Pensioenen ieder jaar meerdere klachten van gepensioneerden wiens vervroegd pensioen pas later kan ingaan dan ze gepland hebben daar de gepensioneerde zijn pensioenaanvraag te laat had ingediend. Een werknemers- en zelfstandigenpensioen kan immers ten vroegste ingaan de maand volgend op deze waarin de pensioenaanvraag is ingediend. Aan een ambtenarenpensioen kan daarentegen in een beperkt aantal gevallen wel één jaar terugwerkende kracht toegekend worden. De pensioenaanvraag werd vaak niet ingediend daar de gepensioneerde niet op de hoogte was dat deze formaliteit voorafgaandelijk aan de pensionering dient te gebeuren of meende de aanvraag te hebben ingediend door het vervullen van andere formaliteiten (zoals een bankrekeningnummer aan de pensioendienst meedelen waarna hierover een bevestiging komt dat deze geregistreerd is, zich vergist te hebben en slechts een raming

van het pensioen in plaats van het effectieve pensioen te hebben aangevraagd, een vermoeden dat het de taak is van de werkgever een pensioen aan te vragen wanneer de toekomstig gepensioneerde aan deze laatste meldt vervroegd met pensioen te willen gaan).

Informatie over de impact van het wettelijke pensioen op de belastingheffing op het aanvullend pensioen

DOSSIERS 36059 – 36506

De feiten

Het ambtshalve pensioenonderzoek voor de heer Vanopstal (dossier 36059) in de regeling voor zelfstandigen en werknemers is lopende. Zijn wettelijke pensioendatum is 1 september 2021.

Tijdens een telefoongesprek met een medewerker van de pensioenadministratie werd hem meegedeeld dat hij reeds op 1 juli 2021 (vervroegd) met pensioen kon, omdat op dat ogenblik zijn loopbaan aan de voorwaarden voldeed om vervroegd met pensioen te gaan.

De heer Vanopstal vroeg dan ook aan het RSVZ en de FPD om zijn pensioen op te nemen op 1 juli 2021.

Na de toekenning en de uitbetaling ervan werd evenwel duidelijk dat hij geen gebruik kon maken van het fiscaal voordelig regime voor zijn aanvullend pensioenkapitaal dat als gevolg van de vervroegde ingangsdatum zwaarder belast werd.

Het pensioenkapitaal van een vrij aanvullend pensioen zelfstandige (VAPZ) wordt niet in één keer belast maar wordt omgezet in een fictieve rente (voor 10 of 13 jaar).

Voor een VAPZ verschilt de belastingdruk volgens het moment waarop het kapitaal uitgekeerd wordt: de rente bedraagt 3,5%, 4% en 4,5% gedurende 13 jaar bij uitkering vanaf respectievelijk 59, 61 en 63 jaar, en 5% gedurende 10 jaar bij uitkering op 65 jaar. Wordt de VAPZ pas vanaf de leeftijd van 65 jaar opgevraagd en blijft de zelfstandige ook tot dan actief, wordt het kapitaal maar voor 80% omgezet in een fictieve rente.

Hij vroeg vervolgens aan het RSVZ en de FPD om aan de vervroegde ingangsdatum van zijn pensioen te verzaken om dit vooralsnog te kunnen opnemen op 1 september 2021, namelijk vanaf zijn 65ste verjaardag.

Mevrouw Vanherzeele (dossier 36506) werd met identiek hetzelfde probleem geconfronteerd. Ook in haar concrete situatie besliste zij om in de loop van het ambtshalve onderzoek het pensioen een paar maanden eerder te laten ingaan, namelijk op 1 mei 2021 in plaats van haar wettelijke pensioenleeftijd (1 augustus 2021).

Na negatief antwoord op het uitstellen van het pensioen van de pensioenadministratie werd het probleem voorgelegd aan de Ombudsman Pensioenen.

Bedenkingen

Wij beperken onze bespreking tot het dossier van de heer Vanopstal. De andere klachtendossiers zijn immers gelijklopend.

In het dossier van de heer Vanopstal werd hem door een medewerker van de pensioenadministratie telefonisch meegedeeld dat hij het pensioen 2 maanden vroeger kon uitbetaald krijgen. Op het eerste zicht lijkt dit financieel voordelig, temeer daar de heer Vanopstal zijn inkomsten uit zijn zelfstandige beroepsactiviteit onbeperkt kan cumuleren¹ met het genot van een wettelijk pensioen.

Het pensioen van betrokkene werd vervolgens op zijn vraag vervroegd toegekend vanaf 1 juli 2021.

¹ Vanaf 1 januari van het jaar van de wettelijk pensioenleeftijd. De wettelijke pensioenleeftijd is momenteel 65 jaar. Deze wordt in 2025 verhoogd tot 66 jaar en in 2030 tot 67 jaar.

De uitbetaling van het pensioen op een vervroegde ingangsdatum kan evenwel ernstige fiscale gevolgen hebben op de uitbetaling van het aanvullend 2de pijler kapitaal.

Immers, in het geval dat de heer Vanopstal zijn pensioen 2 maanden later opgenomen had op de wettelijke pensioenleeftijd (vanaf 1 september 2021 in plaats van 1 juli 2021) dan kon de heer Vanopstal aanspraak maken op een gunstig fiscaal regime voor wat betreft zijn aanvullend pensioenkapitaal VAPZ.

Het bedrag van de extra voorheffing overschreed in het geval van de heer van Opstal gevoelig de opbrengst van de 2 maanden extra pensioen.

Dit financieel verlies kon enkel ongedaan gemaakt worden op voorwaarde dat de vervroegde pensioendatum 2 maanden verlegd werd naar de wettelijke pensioenleeftijd, namelijk 1 september 2021.

Wij hebben hiervoor overlegd met het RSVZ en de FPD.

In de pensioenregeling voor werknemers en zelfstandigen wordt enkel voorzien in de mogelijkheid om te verzaken zolang het pensioen niet is uitbetaald. Het pensioen werknemer en zelfstandige van de heer Vanopstal werd evenwel toegekend én uitbetaald vanaf 1 juli 2021.

De mogelijkheid tot verzaking aan het rustpensioen als zelfstandige wordt aangegeven in artikel 3 van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen. Wij citeren:

“Onverminderd de bepalingen van artikel 9, § 1, 3e lid, van het koninklijk besluit nr. 72 kan de gerechtigde op een rust- of overlevingspensioen als zelfstandige of op een als zodanig geldend voordeel deze uitkering verzaken ten einde de toekenning of het behoud, in zijn hoofde of ten gunste van zijn echtgenoot, van een gunstiger voordeel in een andere sociale zekerheidsregeling mogelijk te maken.(...)”

Concreet betekent dit dat een gepensioneerde enkel kan verzaken aan het zelfstandige pensioen op voorwaarde dat dit een gunstiger voordeel in een andere sociale zekerheidsregeling (bijvoorbeeld een werkloosheidsuitkering, ziekte-uitkering, ...) mogelijk maakt.

De wettelijke regeling inzake het werknemerspensioen is gelijklopend.

Een verzaking aan het rustpensioen als zelfstandige teneinde het gunstiger belastingtarief bij de uitbetaling van het aanvullend pensioenkapitaal (2de pijler) is dus niet voorzien.

Conclusie

De belangrijke informatie betreffende de opname van het vervroegd pensioen en de weerslag op het aanvullend pensioen is aan de betrokken klagers ontgaan.

In beide klachtendossiers stellen wij vast dat op het moment dat de (toekomstig) gepensioneerde opmerkt dat hij een fout heeft gemaakt door zijn wettelijk pensioen vervroegd op te nemen hij geen mogelijkheid meer heeft om deze fout te corrigeren: hij kan niet verzaken aan het pensioen of de ingangsdatum van het pensioen naar een later datum verplaatsen (dit geldt zowel in de regeling der werknemers als in deze der zelfstandigen).

In casu ging het in beide dossiers over een vervroeging met amper 2 à 3 maanden.

Wanneer de pensioenbeslissing van het eerste pijler pensioen vlak voor de ingangsdatum van het pensioen wordt getroffen laat het digitaliseringsproces toe dat het pensioen zelfs dan nog vaak tijdig wordt betaald. Kortom dit verhoogt de efficiënte werking van de pensioendienst. Doch hierdoor verkleint de tijdspanne waarbinnen de toekomstig gepensioneerde nog actie kan ondernemen. Enkel tussen de beslissing die het pensioen toekent en de uitbetaling van het werknemerspensioen is er de administratieve praktijk dat er nog kan verzaakt worden aan het werknemerspensioen. Dit geldt tevens voor het zelfstandigenpensioen. De Ombudsman Pensioenen apprecieert dat de pensioendiensten deze juridische ruimte die ze hebben benutten om alsnog een fout van een burger te corrigeren.

De fiscale gevolgen voor de uitbetaling van het aanvullend pensioen wegen wanneer we de casus financieel bekijken niet op tegen de opbrengst van de 2 of 3 maanden vervroeging van het wettelijk pensioen.

Het is dus van het grootste belang dat alle betrokken gepensioneerden voorafgaand hierover zo goed mogelijk geïnformeerd worden.

Gelet op de helicopterview die de Ombudsdienst heeft konden wij tijdens ons onderzoek vaststellen dat de Federale Pensioendienst met de toekenningsbeslissing de toekomstig gepensioneerden attent maken op het feit dat de vervroegde opname van het pensioen belangrijke fiscale gevolgen kan hebben voor het aanvullend kapitaal.

Op pagina 2 van de kennisgeving werknemerspensioen van de heer lezen wij immers:

“Aanvullend pensioen via werkgever of als zelfstandige

Indien u een aanvullend pensioen heeft opgebouwd, dan zal dit automatisch mee uitbetaald worden wanneer u uw wettelijk rustpensioen ontvangt. De verzekeringsonderneming of het pensioenfonds die uw aanvullend pensioen beheert, wordt ingelicht over de ingangsdatum van uw wettelijk rustpensioen. Indien u met vervroegd rustpensioen gaat (dit is vóór de wettelijke pensioenleeftijd), kan dit nadelige gevolgen hebben voor uw aanvullend pensioen op vlak van inrestopbouw en belastingen.

Voor meer informatie, neem contact op met de verzekeringsonderneming of het pensioenfonds die uw aanvullend pensioen beheert.

Weet u niet zeker of u een aanvullend pensioen opbouwt? Check dan zeker www.mypension.be.”

Immers ook een aanvullend werknemerspensioen (groepsverzekering, pensioenfonds) kan slechts uitbetaald worden naar aanleiding van het nemen van het wettelijk, al dan niet vervroegd, pensioen. Op dat moment moet dit aanvullend pensioen ook uitbetaald worden.

Afhankelijk van de leeftijd van de begunstigde op dat ogenblik is een tarief van toepassing van 20% bij opname op 60 jaar, 18% bij opname op 61 jaar, 16,5% bij opname vanaf 62 jaar.

Wie echter ‘effectief actief’ blijft tot de wettelijke pensioenleeftijd zijnde 65 jaar (66 jaar vanaf 2025, 67 jaar vanaf 2030), geniet op het gedeelte dat is samengesteld door werkgeversbijdragen, een voordelige afzonderlijke aanslagvoet van 10%. Dit komt overeen met een bedrijfsvoorheffing van 10% (plus gemeentebelasting). Een uitzondering geldt voor wie een lange loopbaan² kan bewijzen.

Deze toch wel belangrijke informatie vonden wij niet terug in de kennisgeving van het zelfstandige pensioen.

Deze bijkomende info op het gepaste moment melden kan zeer nuttig zijn. Alle betrokken dossierbeheerders van beide pensioenadministraties dienen zich bewust te zijn van de mogelijke gevolgen (lees: geen gebruik kunnen maken van het financieel gunstregime voor het aanvullend pensioen bij vervroegd het opnemen van het wettelijk pensioen) van een vervroegde ingangsdatum.

In het kader om in de toekomst zoveel en zo goed mogelijk deze onaangename situaties te vermijden door zo goed mogelijk voorafgaand hierover te informeren vroegen wij aan het RSVZ of het mogelijk is om ook, naar analogie met de FPD, een gelijkaardige mededeling op te nemen in de kennisgevingen van het vervroegd pensioen als zelfstandige. Dit te doen zou ook bijkomstig bij de dossierbeheerders die de kennisgevingen opmaken de aandacht vestigen op de mogelijke negatieve fiscale gevolgen voor de 2de pijler.

² De notie ‘volledige loopbaan volgens de geldende pensioenwetgeving’ wordt bepaald als zijnde ‘een loopbaan van 45 jaar waarvan elk jaar de voorwaarde vervult om in aanmerking genomen te worden voor het vervroegd pensioen’. Concreet: het gaat over een loopbaanvoorwaarde van 45 jaar x 104 dagen in het werknemersstelsel. Gaat het over een gemengde loopbaan- werknemer zelfstandige - dan moet volgende regel in acht genomen worden: Voor de zelfstandigen gelden dezelfde voordelige tarieven voor hun aanvullende pensioenen voor zover ze minstens twee kwartalen per kalenderjaar kunnen aantonen, ook over 45 jaar. In geval van gemengde loopbaan, kan het zijn dat een belastingplichtige dus een half jaar als zelfstandige heeft gewerkt en deels als werknemer. Voor deze wetgeving volstaat dan een bewijs van 1 kwartaal als zelfstandige (78 dagen) en 26 dagen als werknemer, zijnde 104 dagen.

Het RSVZ antwoordde op 20 september 2021 dat er zal onderzocht worden of er in de toekomst, naar analogie met de FPD, een gelijkaardige mededeling kon opgenomen worden in de kennisgevingen wanneer het gaat over een vervroegde ingangsdatum of reeds bij het indienen van de pensioenaanvraag.

Kortom eens het pensioen is uitbetaald laat de wetgeving geen recht op vergissing en correctie toe voor de (toekomstig) gepensioneerde die ter goede trouw is. Een fout is snel gemaakt. De vraag rijst dan ook of uitgaande van een realistisch burgerperspectief het niet gewenst is dat burgers (evidente) fouten kunnen corrigeren. Temeer daar waar door een geautomatiseerd verwerkingsproces de FPD snel de uitbetaling van een pensioen kan verzekeren (wat enorm effectief is wanneer de toekenningsbeslissing vlak voor de ingangsdatum van het pensioen wordt getroffen). We komen op het recht op vergissing later in deze bespreking terug.

Te laat ingediende pensioenaanvraag

DOSSIERS 36955 – 36981 – 36593 – 36996 – 37044 – 37240 – 37270

De heer Gevers die de bedoeling had met pensioen te gaan vanaf 1 juli 2022 heeft van 1 juli 2021 tot en met 30 juni 2022 loopbaanonderbreking (tijdskrediet) genomen om een zwaar zieke bijstand te verlenen. Hij dacht dat zijn werkgever alles in orde zou brengen zodat hij met pensioen kon gaan. Hij wist niet dat teneinde vervroegd met pensioen te kunnen gaan hij zelf een pensioenaanvraag moest indienen. De heer Gevers heeft zich dus vergist in de te volgen formaliteiten.

Op 23 juli 2022 merkte de heer Gevers dat zijn pensioen nog niet was uitbetaald en nam hij hiervoor telefonisch contact op met de FPD. Op 28 juli 2022 heeft hij een pensioenaanvraag ingediend.

Artikel 4 § 1 van het Koninklijk Besluit 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels bepaalt dat de gekozen ingangsdatum niet vooraf kan gaan aan de eerste dag van de maand volgend op deze waarin de pensioenaanvraag ingediend werd.

Zijn pensioen kon dus pas ingaan op 1 augustus 2022.

De FPD heeft gelet op de situatie en teneinde te vermijden dat betrokkene te lang zonder inkomsten zou zitten zeer snel een pensioenbeslissing getroffen. Deze werd getroffen op 28 juli 2022. Na ontvangst van de verklaring dat hij geen uitkering meer ontving van de RVA kon dit pensioen betaalbaar gesteld worden.

Op 4 augustus 2022 deed betrokkene zijn beklag bij de klachtendienst van de FPD. Deze kon enkel met de nodige empathie bevestigen dat de ingangsdatum van de pensioenbeslissing van de FPD correct was en dat zijn pensioen zou betaalbaar gesteld worden als de FPD de bevestiging dat hij geen uitkering van de RVA ontving vanaf de ingangsdatum van zijn pensioen.

Mevrouw Beyers had de bedoeling met ingang van 1 augustus 2022 met pensioen te gaan. Op 14 april 2022 deelde zij via mypension haar bankrekeningnummer mee. Op 24 april 2022 werd haar door de FPD meegedeeld dat haar bankrekeningnummer aanvaard werd. Mevrouw Beyers had echter geen pensioenaanvraag ingediend. Zij heeft zich dus vergist door te denken dat het invullen van haar bankrekeningnummer waarbij nadien de bevestiging kwam volstond om een pensioen aan te vragen.

Vermits ze haar pensioenaanvraag indiende op 30 augustus 2022 werd haar een pensioen toegekend en betaalbaar gesteld vanaf 1 september 2022. Ook hier weer was de wetgeving van toepassing dat het pensioen ten vroegste kan ingaan vanaf de maand volgend op de aanvraag.

Mevrouw Beyers liep dus één maand pensioen mis.

Mevrouw Fivez werkte gedurende 42 jaar in een ziekenhuis. Eind oktober 2021 laat zij aan haar personeelsdienst weten dat zij vanaf 1 juli 2022 met pensioen wenst te gaan. Er werd een afspraak ingepland met de medewerkster van haar personeelsdienst begin november 2021. Doch als gevolg van covid kon deze afspraak niet doorgaan. De collega van de personeelsdienst meldde haar dat “alles in orde was voor haar pensioendossier.”

Hiermee bedoelde de medewerkster van de personeelsdienst de geplogenheden voor wat betreft de werkgever.

Doch mevrouw Fivez concludeerde hieruit dat ze geen verdere stappen -ook niet ten overstaande van de pensioendienst- moest ondernemen teneinde vervroegd met pensioen te kunnen gaan. Zij ging gelet op de hoger vermelde verwoording ervan uit dat de pensioenaanvraag diende te gebeuren en gebeurd was door de werkgever.

Het resultaat laat zich al raden. Juli en augustus 2022 gingen voorbij zonder pensioenbetaling. En eind augustus 2022 nam mevrouw Fivez hiervoor telefonisch contact op met de Federale Pensioendienst. Tijdens het gesprek kreeg zij te horen dat er geen pensioenaanvraag ingediend werd en dat het pensioen ten vroegste zou kunnen ingaan de maand volgend op de aanvraag, vanaf september 2022 dus.

Ook een gemotiveerde brief van de personeelsdienst van haar werkgever waaruit duidelijk blijkt dat mevrouw Fivez met pensioen wou op 1 juli 2022, maar dat als gevolg van omstandigheden er geen aanvraag ingediend werd, kan geen soelaas brengen.

Dit kwam voor mevrouw Fivez hard aan, een financieel zware dobber. Zij neemt contact met de Ombudsdienst Pensioenen als laatste strohalm.

De misverstane informatie van haar personeelsdienst leidde tot belangrijk inkomstenverlies. Wij citeren verder haar klacht, omdat deze zeer sprekend is:

“Ik begrijp dat alles wettelijk in orde moet zijn en dat alle administratie evenzeer punctueel moet gebeuren. Maar door verkeerde info van onze personeelsdienst zou ik nu duizenden euro’s waar ik recht op heb, niet ontvangen.

Ik leef uiterst economisch, maar dit verlies kan ik echt niet dragen als alleenstaande.

Om mijn maandelijkse hypotheek van 960 euro te betalen, moet ik nu mijn laatste spaarcentjes aanspreken.

Ik kreeg een mail van de pensioendienst dat ze niet bereid zijn om me voor juli en augustus uit te betalen.

Ik loop echt tegen een muur aan van onwil, onbegrip, zich vasthoudend aan hun wetteksten.

Dit omdat ik hen pas op 29 augustus contacteerde ...terwijl ik in de overtuiging was dat de aanvraag correct gebeurd was door de personeelsdienst. Zo’n misverstand ... verkeerde info naar mij toe ! Ik hoefde immers niets meer te doen volgens hen.

Ik ben bereid om zelfs voor de rest van het jaar kosteloos in het vaccinatiecentrum te werken !!!

Het is de eerste maal dat ik beroep doe op Uw dienst en ik hoop echt van dat ik positief bericht krijg.

Ik heb 42 jaar keihard gewerkt op operatiezaal als verplegende. De laatste jaren onder verschrikkelijke omstandigheden.

U begrijpt dat ik nu mijn moed verlies.”

De Ombudsman Pensioenen onderzoekt de klacht zeer grondig. Enige aanwijzing, bijvoorbeeld dat er eerder een telefonisch onderhoud zou kunnen ingeschreven zijn in het dossier, zou ons al eventueel kunnen aanzetten tot een bemiddeling ter zake.

Wij vinden evenwel niet het geringste spoor terug in het pensioendossier dat er eerder een melding aan de pensioendienst was om vervroegd met pensioen te gaan.

Het pensioen wordt enkel ambtshalve (automatisch) onderzocht en toegekend op de wettelijke pensioenleeftijd (momenteel nog steeds 65 jaar). Indien de gepensioneerde het pensioen vervroegd wil laten ingaan, dan moet hij hiervoor een aanvraag indienen en bovendien kan volgens de wettelijke bepalingen ter zake³ het vervroegd pensioen pas ingaan de maand volgend op de aanvraag.

De wet voorziet niet in de mogelijkheid het vervroegd werknemerspensioen met terugwerkende kracht toe te kennen.

Wij konden hier niet anders dan vaststellen dat de aanvraag pas ingediend werd op 29 augustus 2022.

³ Artikel 2, §1 en artikel 4, §1 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels.

De Federale Pensioendienst heeft zeer snel gereageerd en op 31 augustus 2022 al een pensioenbeslissing genomen (waarbij het pensioen toegekend werd vanaf 1 september 2022).

De FPD past de wetgeving correct toe. Deze wetgeving is van openbare orde en dat betekent dat wij niet kunnen vragen de wetgeving niet toe te passen.

Wij dienden dus te besluiten dat de ingangsdatum van het pensioen van mevrouw Fivez correct vastgesteld werd en wij dienden haar dit dan ook zo mee te delen. Ondanks al onze betuigingen van empathie en begrip voor de vergetelheid of misverstand met haar werkgever kon de scheve situatie niet rechtgetrokken worden. Het is ook niet verwonderlijk dat mevrouw Fivez na ontvangst van onze besluiten zeer teleurgesteld en gefrustreerd bleef in de onmacht van deze situatie.

Dat de financiële gevolgen van 2 maanden zonder enig inkomen zeer ernstig kunnen zijn, daar hoeven wij in deze tijden verder geen betoog voor te houden.

Wat wij vooral leren uit deze klacht, is dat het mogelijk is dat mensen zich over het al dan niet ingediend hebben van hun pensioenaanvraag kunnen vergissen. Een menselijke fout dus.

Uiteindelijk is er hier geen enkele twijfel aan de intentie van betrokkene om met pensioen te gaan op 1 juli 2022, doch er is volgens de huidige wetgeving ter zake geen rechtzetting mogelijk.

Ook de heer Vanbruwaene die werkte in een maatwerkbedrijf (beschutte werkplaats) werd met hetzelfde probleem geconfronteerd. Aangezien hij in de overtuiging was dat zijn werkgever alles geregeld had voor zijn vervroegd pensioen op 1 mei 2022 was hij verwonderd dat hij vier maanden na de ingangsdatum van zijn pensioen nog niets van de Federale Pensioendienst gehoord had en bijgevolg ook geen pensioen ontving.

Hij nam op 1 september 2022 telefonisch contact op met de FPD om na te gaan wanneer hij zijn eerste betaling zou ontvangen. Toen bleek dat er nog geen aanvraag was ingediend. Hij diende dan ook op hetzelfde ogenblik telefonisch een aanvraag in. Op 8 september 2022 ontving hij de beslissing en tot zijn ontsteltenis werd het pensioen slechts toegekend vanaf 1 oktober 2022.

Ook hij legde zijn probleem voor aan de Ombudsman Pensioenen daar hij vijf maanden pensioen misgelopen was.

De Ombudsman Pensioenen onderzocht de klacht zeer grondig. Wij vonden hier evenwel ook niet het geringste spoor in het pensioendossier dat er een melding aan de pensioendienst was om vervroegd met pensioen te gaan. Er was dus geen enkel basis om een bemiddeling op te starten.

Mevrouw Laremans die een loopbaan had als werknemer en nadien als zelfstandige, had haar activiteit als zelfstandige stopgezet op 1 mei 2022. Zij wenste met vervroegd pensioen te gaan op 1 juni 2022. Mevrouw Laremans wist niet dat ze een pensioenaanvraag moest indienen om vervroegd met pensioen te kunnen gaan. Haar pensioen werd ambtshalve (automatisch) onderzocht en toegekend op de wettelijke pensioenleeftijd. De beslissing van de FPD dateert reeds van 1 mei 2022. Hierop staat uitdrukkelijk vermeld dat de ingangsdatum van het pensioen 1 december 2022 is. Het RSVZ heeft de pensioenbeslissing verstuurd op 2 augustus 2022.

Pas op 11 oktober 2022 neemt mevrouw Laremans voor het eerst telefonisch contact op met de pensioendienst van het RSVZ met de melding dat ze vervroegd met pensioen wenste te gaan op 1 mei 2022. Zij had vergeten haar pensioen aan te vragen. Het RSVZ meldt haar dat om vervroegd met pensioen te gaan een pensioenaanvraag vereist is. Dezelfde dag stuurt ze een e-mail waarin ze meldt haar pensioen aan te vragen. Het RSVZ kent haar een pensioen toe met ingang op 1 november 2022. Hierdoor heeft betrokkene 6 maanden noch pensioenen, noch beroepsinkomsten ontvangen.

De Ombudsman Pensioenen kan niet anders dan vaststellen dat er pas op 11 oktober 2022 een eerste melding was om het pensioen vervroegd te doen ingaan. De Ombudsman Pensioenen heeft dan ook aan de klaagster toegelicht dat de Federale Pensioendienst en het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering der Zelfstandigen het pensioen niet vroeger kunnen toekennen. Ze hebben daarenboven zeer snel gereageerd: reeds begin november werden de pensioenbeslissingen genomen om het vervroegd pensioen te laten ingaan vanaf 1 november 2022.

Anders is het wanneer de pensioendienst een fout maakt (bijvoorbeeld niet antwoorden op de vraag welke formaliteiten moeten vervuld worden om een pensioen aan te vragen) en de gepensioneerde hierdoor te laat zijn pensioen aanvraagt.

De heer Meerts besluit in 2017 om gelet op zijn loopbaan (werknemer, zelfstandige en statutair ambtenaar in België en zelfstandige in Spanje) een aanvang te maken met de voorbereiding van zijn pensioen. Hij is op dat ogenblik 57 jaar. Hij vraagt hiervoor op 29 mei 2017 aan de FPD om hem een raming van zijn toekomstige pensioenrechten (vroegst mogelijke pensioendatum en bedrag) te bezorgen.

Op 7 juni 2017 ontvangt hij van de FPD de gevraagde raming. De Federale Pensioendienst deelt hem met dezelfde brief mee dat zijn vraag voor een raming eveneens werd doorgestuurd naar het RSVZ en de afdeling ambtenaren teneinde hem ook deze ramingen te bezorgen. Ook deelt de FPD hem mee dat het niet mogelijk was rekening te houden met de verzekeringstijdvakken van het buitenland. Deze gegevens worden immers slechts ter beschikking gesteld van de Pensioendienst op het ogenblik van een definitieve pensioenaanvraag. Op deze raming wordt uitdrukkelijk vermeld: *“Uw pensioenraming geldt noch als pensioenaanvraag, noch als pensioenbeslissing. Het betreft louter informatie. Om uw rustpensioen vervroegd te krijgen dient u hiertoe een aanvraag in te dienen.”*

Op 7 januari 2021 neemt de heer Meerts opnieuw contact op met de Federale Pensioendienst. Hij deelt mee dat de gegevens van zijn beroepsloopbaan die voorkomen in de door hem ontvangen ramingen onvolledig zijn en bezorgt de FPD de nodige aanvullingen.

Op 8 juni 2021 vraagt de heer Meerts aan de FPD welke documenten hij moet overmaken teneinde zijn beroepsloopbaan in Spanje te kunnen aanvullen in zijn loopbaanoverzicht. De FPD deelt hem op 17 juni 2021 mee dat de Spaanse loopbaangegevens voorlopig zijn aangevuld en dat op het moment dat het pensioen definitief zal onderzocht worden de FPD automatisch het initiatief zal nemen en de bevoegde buitenlandse pensioeninstelling vragen om zijn prestaties in het buitenland te bevestigen en dat hij hiervoor zelf niets moet doen. Wij citeren:

Op basis van uw verklaring en/of bewijsstukken werden deze prestaties toegevoegd aan uw loopbaan en zijn vanaf nu dus ook zichtbaar op mypension.be.

Deze perioden zijn nog niet bevestigd door de buitenlandse pensioeninstelling.

Ze werden voorlopig aan uw pensioenloopbaan toegevoegd om een meer realistische raming van uw vroegst mogelijke pensioendatum te berekenen.

Als deze perioden, op het moment van uw pensionering, **niet worden bevestigd** door de bevoegde instanties, kan dit er voor zorgen dat u pas later met pensioen kunt gaan en **niet op de datum die op mypension.be wordt vermeld**.

Op het moment dat wij uw pensioen definitief onderzoeken, zullen wij automatisch het initiatief nemen en de bevoegde buitenlandse pensioeninstelling vragen om uw prestaties in het buitenland te bevestigen.

U hoeft hier zelf niets voor te doen. Het is dus niet nodig om ons hiervoor nog verder te contacteren.

De heer Meerts leidt uit de woorden “u hoeft hier zelf niets voor te doen” af dat dit ook betrekking heeft op het aanvragen van zijn pensioen. Al heeft deze brief natuurlijk enkel betrekking op de aanvulling van zijn loopbaan met de loopbaangegevens uit het buitenland.

Tevens deelde de FPD aan belanghebbende met een brief van 8 juli 2021 mee dat een aanvraag tot het bekomen van een vervroegd pensioen ten vroegste één jaar van tevoren kan gebeuren. Ook de modaliteiten om deze aanvraag in te dienen (belanghebbende woont immers in Spanje) worden meegedeeld. Wij citeren:

Pensioenaanvraag

U kunt uw aanvraag ten vroegste een jaar van tevoren indienen. Waar u uw pensioen kunt aanvragen, hangt af van waar u woont en waar u gewerkt hebt:

- U woont in Nederland, Denemarken, Canada of Australië? Vraag uw pensioen aan bij de pensioeninstelling in het land waar u woont, ook al hebt u er niet gewerkt.
- U woont en werkt of hebt gewerkt in een land waarmee we een bilaterale overeenkomst afgesloten hebben (<https://www.sfpd.fgov.be/nl/buitenland/adressen#bilateraal>) ? Vraag uw pensioen aan bij de pensioeninstelling van het land waar u woont.
- **U woont en werkt of hebt gewerkt in de Europese Economische Ruimte (EER), Zwitserland of het Verenigd Koninkrijk (<https://www.sfpd.fgov.be/nl/buitenland/adressen>) ?** Vraag uw pensioen aan bij de pensioeninstelling van het land waar u woont of, als u nooit in het land van uw woonplaats hebt gewerkt, bij de pensioeninstelling van het land (EER of Zwitserland of het Verenigd Koninkrijk) waar u het laatst hebt gewerkt.
- U woont niet in de Europese Economische Ruimte (EER), Zwitserland of het Verenigd Koninkrijk, maar hebt er wel gewerkt? Vraag uw pensioen aan bij de pensioeninstelling van het land (EER, Zwitserland of het Verenigd Koninkrijk) waar u het laatst hebt gewerkt. Dit geldt ook indien u woont in een land waarmee we een bilaterale overeenkomst afgesloten hebben, er niet hebt gewerkt maar wel hebt gewerkt in de EER, Zwitserland of het Verenigd Koninkrijk.
- Als geen enkele van de bovenstaande situaties voor u van toepassing is, stuur dan uw pensioenaanvraag, **getekend**, naar de Federale Pensioendienst (Zuidertoren, Europaesplanade 1, 1060 Brussel -BELGIE). U kunt ons uw aanvraag ook per e-mail (BIO@sfpd.fgov.be) of per fax (02 529 32 43) (**getekend**) opsturen. **In de aanvraag moet u expliciet melden dat u geen wettelijke pensioenverzekering hebt in uw land van verblijf.**

Aangezien de heer Meerts via mypension vaststelt dat zijn vroegst mogelijke pensioendatum werd vastgesteld op 1 mei 2022 (en alle gegevens voorkomen op zijn beroepsloopbaan) is hij in de veronderstelling dat zijn pensioen vanaf 1 mei 2022 zal worden uitgekeerd.

Voor alle zekerheid neemt hij op 24 januari 2022 opnieuw contact op met de Federale Pensioendienst omdat hij zijn zelfstandige activiteit in Spanje wil stopzetten (overlaten aan een andere zelfstandige). De brief luidt als volgt:

“Geachte,

Ik heb via verschillende kanalen al vragen gesteld over wat ik moet doen. Momenteel ben ik nog zelfstandig in Spanje, maar ik wil graag genieten van pensioen vanaf 1 mei 2022. Dan wil ik tevens mijn zaak overgeven of verkopen. Maar ik wil de zekerheid hebben dat ik wel degelijk van mijn pensioen kan genieten vanaf die datum. Tevens wil ik graag weten of en wat ik moet ondernemen in Spanje, qua documenten of dergelijke, eventueel u te bezorgen. Graag uw antwoord via telefoon of email.

Alvast van harte bedankt. Gert Meerts”

Aangezien hij hierop geen antwoord ontvangt, stelt hij op 8 mei opnieuw deze vraag aan de FPD. Wij citeren opnieuw:

“Beste,

Vooreerst wil ik me excuseren indien deze mail niet voor u is. Doch enige uitleg hiervoor. Volgens al de gegevens op mypension, zou ik met vervroegd pensioen zijn vanaf 1 mei 2022. Enkele maanden geleden heb ik vragen gesteld in verband met deze situatie. Wat met mijn zelfstandig statuut in Spanje? Wat moet ik hier rond doen ? Kan ik mijn bedrijf stopzetten ? Krijg ik een pensioenuitkering? Ik heb een formulier aangevraagd voor de Spaanse bankrekening. Dit formulier is ondertekend met een datum en bankstempel terug gestuurd naar uw diensten. Hierop heb ik tot op heden geen bevestiging of antwoord gekregen. Daar ik wil stoppen met al mijn activiteiten als zelfstandige in Spanje, wanneer ik een 100% zekerheid heb, heb ik de tijd nodig om mijn werkzaamheden over te geven aan derde. Daar ik dus niet meer weet waar ik enige uitleg zou kunnen krijgen, stuur ik u deze e-mail. Van harte bedankt voor de eventuele nuttige feedback.

Met beleefde groeten, Gert Meerts”

Opnieuw geen antwoord.

Hij stelde ook vast dat op mypension de vroegst mogelijke pensioendatum intussen werd gewijzigd van 1 mei 2022 naar 1 juni 2022.

Dus stelt hij op 3 juni 2022 en 8 juni 2022 opnieuw dezelfde vraag. Op mypension ziet hij immers steeds zijn vroegst mogelijke pensioendatum verschuiven.

Op 14 juni 2022 -de vroegst mogelijke pensioendatum, zijnde 1 mei 2022, is dan reeds verstreken- deelt de Federale pensioendienst hem per brief nogmaals mee dat zijn pensioenrechten slechts kunnen worden onderzocht indien hij daarvoor een aanvraag indient via de bevoegde Spaanse pensioendienst.

Na ontvangst van deze brief in Spanje en gelet op het verstrekte antwoord dient hij op 1 augustus 2022 een aanvraag in via de bevoegde Spaanse pensioeninstelling. Via het verbindingsdocument P 2000 wordt door de Spaanse pensioeninstelling op 24 augustus 2022 aan de FPD meegedeeld dat de pensioenaanvraag is ingediend op 1 augustus 2022.

Tijdens het onderzoek van het pensioendossier verklaart de heer Meerts vanaf 1 juli 2022 zijn beroepsactiviteit te hebben stopgezet. Doch het verbindingsdocument P 5000 waarop de buitenlandse loopbaan op 24 augustus 2022 aan de FPD meegedeeld wordt vermeldt als stopzettingsdatum van zijn loopbaan in Spanje 19 juli 2022.

Daar de wetgeving bepaalt dat het werknemerspensioen ten vroegst ingaat de maand volgend op de aanvraag zou de ingangsdatum dus 1 september 2022 zijn.

Op 7 september 2022 telefoneert de heer Meerts naar de FPD.

De heer Meerts schrijft in zijn klacht die hij heeft ingediend bij de Ombudsdienst Pensioenen dat hij uit het gesprek heeft begrepen dat *“alles opnieuw moet onderzocht worden en dat de uitkering dan waarschijnlijk er zal zijn tegen het einde van het jaar.”*

Daar dit antwoord hem ongerust maakt, dient hij dezelfde dag nog een klacht in bij de Ombudsdienst Pensioenen.

Wij stellen vast dat indien de FPD aan de heer Meerts op zijn vraag van 24 januari 2022 onmiddellijk nogmaals een antwoord had verstrekt de problematiek betreffende de ingangsdatum van zijn werknemerspensioen vermoedelijk -al bestaat hier natuurlijk geen zekerheid over daar hij in het verleden ook al de correcte informatie had gekregen doch deze niet begrepen had- had kunnen vermeden worden. Op dat ogenblik beschikte hij immers nog over ruimschoots de tijd om een aanvraag in te dienen.

Het feit dat de FPD in het verleden reeds de nodige informatie had verstrekt is geen excuus om niet meer te antwoorden op bijkomende vragen daar men immers niet van de veronderstelling mag uitgaan dat een toekomstig gepensioneerde in één keer alles begrepen heeft. Ook niet als deze informatie vroeger reeds werd gevraagd.

De FPD erkent deze fout en beschouwt daardoor de brief van 24 januari 2022 met de melding dat hij graag vanaf 1 mei 2022 met pensioen zou gaan en de vraag wat hij hiervoor moet doen om dit te bewerkstelligen als een pensioenaanvraag.

Een vervroegd werknemerspensioen kan enkel toegekend worden indien de inkomsten uit de beroepsactiviteit de wettelijk toegelaten grens niet overschrijden. Vermits de activiteit werd stopgezet op 19 juli 2022 beslist de FPD met zijn beslissing van 6 oktober 2022 het pensioen toe te kennen en betaalbaar te stellen vanaf 1 augustus 2022 ervan uitgaande dat de betrokkene gedurende de periode van 1 mei tot en met 19 juli 2022 de wettelijk toegelaten grens zou overschreden hebben. Indien dit niet het geval is kan het pensioen alsnog vanaf 1 mei 2022 toegekend worden.

De FPD deelt tevens aan de Ombudsdienst Pensioenen mee het dossier met voorrang te behandelen.

Bij een beslissing van 4 oktober 2022 werd vanaf 1 augustus 2022 zijn ambtenarenpensioen toegekend.

Wat het ambtenarenpensioen betreft wordt in artikel 51 van de wet van 15 mei 1984 wel in de mogelijkheid voorzien het pensioen in welbepaalde gevallen met terugwerkende kracht toe te kennen. Zo bepaalt het lid 3 en lid 4 van artikel 51:

“Het pensioen gaat evenwel op zijn vroegst in de eerste dag van de maand na die waarin de aanvraag werd ingediend:

- *indien de aanvraag niet werd ingediend in het jaar dat volgt op de 62ste verjaardag van de aanvrager;*
- *indien de aanvraag niet werd ingediend in het jaar dat volgt op het neerleggen van zijn ambt als de aanvrager zijn ambt na zijn 62ste verjaardag neerlegt.*

Voor de betrokkene die overeenkomstig artikel 46, §§ 1 of 2, aanspraak kan maken op een rustpensioen voor de leeftijd van 62 jaar, wordt de in het derde lid vermelde leeftijd vervangen door de leeftijd vanaf dewelke hij overeenkomstig die paragrafen aanspraak kan maken op een rustpensioen.”

Bij een beslissing van 18 oktober 2022 kende het RSVZ met ingang van 1 augustus 2022 het pensioen als zelfstandige toe. Op de pensioenbeslissing werd vermeld dat dit ingevolge de aanvraag van 1 augustus 2022 was.

Ook in het pensioenstelsel der zelfstandigen kan het pensioen pas ten vroegste ingaan vanaf de maand volgend op de pensioenaanvraag. Ook hier werd dus de brief van 14 januari 2022 -ook al werd hier niet naar verwezen in de pensioenbeslissing- als pensioenaanvraag beschouwd.

Samengevat kan gesteld worden dat het gebrek aan informatie van de pensioendienst nadat de informatie gevraagd werd er wel toe leidt dat de ingangsdatum kan verplaatst worden. De fout ligt hier immers bij de pensioendienst.

Een andere klager, de heer Geerts, die geboren was op 17 juni 1957, wilde met pensioen gaan vanaf 1 juli 2021, namelijk de maand volgend op de stopzetting van zijn zelfstandige activiteit, uitbating van een krantenzaak. Hij had voordien tevens gewerkt als werknemer.

De heer Geerts was in de veronderstelling dat zijn boekhouder het nodige had gedaan zodat hij zijn pensioen kon bekomen.

In de bij de Ombudsdienst Pensioenen ingediende klacht vermeldde zijn boekhouder dat hij met de pensioendienst telefonisch contact genomen had daar de heer Geerts op het moment dat hij de uitbating van zijn krantenzaak wenste stop te zetten met pensioen wenste te gaan en hij op dat moment nog geen 65 jaar was.

De boekhouder was dus op de hoogte dat de pensioendienst alvorens dit pensioen te kunnen toekennen diende te controleren of betrokkene wel voldoende loopbaan jaren bewezen had.

Verder vermeldde de boekhouder in de klacht: “Een fysieke afspraak tijdens een periode dat er coronamaatregelen van toepassing zijn was veel moeilijker. Daarenboven bevestigde men ons dat men ons aan de telefoon kon verder helpen.”

Uit dit telefonisch gesprek had de boekhouder, gelet op het feit dat er coronabeperkingen van toepassing waren en er derhalve geen fysieke afspraken bij de pensioendiensten gehouden werden, afgeleid dat het pensioen zou aangevraagd zijn ingevolge het telefoongesprek.

Gelet op de administratieve soepele houding van de pensioendiensten tijdens de coronacrisis was het inderdaad mogelijk een pensioenaanvraag telefonisch in ontvangst te nemen.

Anderzijds is het mogelijk op de gemeente of bij de pensioendienst ter plaatse met een volmacht een pensioenaanvraag in te dienen. De persoon die de pensioenaanvraag wil indienen vertegenwoordigt moet dan in het bezit zijn van een door de persoon die de pensioenaanvraag wil indienen getekende volmacht, deze zijn identiteitskaart en zijn eigen identiteitskaart.

Hij schreef dan ook in zijn klacht “Er werd gemeld dat de controle van start zou gaan en het pensioen zou opgestart worden” evenals “Helaas dienen wij vast te stellen dat deze procedure niet werd opgestart zoals

beloofd en zodoende is pas na een nieuwe tussenkomst, deze keer door de heer Geerts zelf, de controle opgestart waarbij de toekenning pas in november 2021 voor de eerste maal is gebeurd, 5 maanden na zijn stopzetting op 30 juni 2021.”

Het telefoongesprek met de boekhouder staat niet genoteerd in de pensioenapplicatie van het RSVZ.

Vooreerst maken we hier de bedenking dat het registreren van telefoongesprekken en een korte inhoud ervan door het RSVZ niet systematisch gebeurde ook al kan dit belangrijk zijn. Hier had het een bewijs of minstens een begin van bewijs kunnen zijn dat er eventueel telefonisch een pensioenaanvraag had plaats gevonden. Vandaar de oproep van de Ombudsman Pensioenen de telefoongesprekken en een korte inhoud ervan te registreren.

Op 8 november 2021 werd door het RSVZ een vragenlijst verzonden betreffende de loopbaan. De heer Geerts heeft na het ontvangen hiervan beseft dat er geen onderzoek lopende was naar zijn pensioenrechten vanaf 1 juli 2021, de heer Geerts wilde immers reeds met ingang van 1 juli 2021 met pensioen gaan. Hij heeft dan ook naar aanleiding hiervan telefonisch contact opgenomen met het RSVZ om zich nader te informeren betreffende het verloop van het onderzoek van zijn pensioendossier.

Dat er een telefoongesprek had plaats gevonden kon men- ondanks dat de telefoongesprekken bij het RSVZ niet genoteerd werden- vaststellen op basis van een mail die door de dossierbeheerder van het RSVZ aan de FPD verstuurd werd en geregistreerd werd in Theseos.

Naar aanleiding van het telefoongesprek op 9 november 2021 van de heer Geerts met het RSVZ werd een pensioenaanvraag opgesteld. Zoals reeds vermeld was het gelet op de administratieve soepele houding van de pensioendiensten tijdens de coronacrisis mogelijk een pensioenaanvraag telefonisch in ontvangst te nemen.

Doch gelet op de datum waarop deze pensioenaanvraag was ingediend (9 november 2021), kon het pensioen ten vroegste worden toegekend vanaf 1 december 2021.

In artikel 3 § 5 KB van 22 december 1967 wordt immers gesteld dat het rustpensioen niet kan ingaan voor de eerste dag van de maand die volgt op deze waarin de aanvraag werd ingediend.

De heer Geerts merkt in zijn klacht op dat als hij vroeger de nodige informatie over het ambtshalve opstarten van zijn pensioenonderzoek zou ontvangen hebben hij vroeger zelf met het RSVZ contact zou opgenomen hebben om zijn pensioen vroeger te laten ingaan.

Tijdens het onderzoek stootte de Ombudsman Pensioenen op volgende vaststelling:

Overeenkomstig artikel 133 quinquies KB van 22 december 1967 dienen de pensioenrechten als zelfstandige voor wie een activiteit als zelfstandige heeft uitgeoefend ambtshalve onderzocht te worden wanneer de zelfstandige zijn hoofverblijfplaats in België is op de eerste dag van de vijftiende maand die voorafgaat aan de datum waarop de betrokkene zijn pensioenleeftijd bereikt heeft. Dit is dus voor betrokkene 1 maart 2021. Ondanks dit vinden we in de pensioenapplicatie als datum van de gebeurtenis 17 juni 2022. Zie hieronder

Parameters
Datum gebruikt voor het onderzoek van de mogelijke pensioenen (Datum van de aanvraag of de gebeurtenis)*
17/06/2022

Dit is niet de toestand op de eerste dag van de vijftiende maand die voorafgaat aan de datum waarop de betrokkene de pensioenleeftijd bereikt. Niettemin maakt dit in casu geen verschil. Op beide data woonde betrokkene in België.

Overeenkomstig artikel 133 § 4 Koninklijk besluit van 22 december 1967 moet het RSVZ beslissen binnen de 4 maanden na de kennisname van het feit dat aanleiding geeft tot een ambtshalve onderzoek.

Doch vermits het RSVZ pas kennis neemt van het feit dat aanleiding geeft tot het ambtshalve onderzoek op 4 november 2021 kan er niet gesteld worden dat er door het RSVZ te laat een beslissing getroffen werd.

Bij de Federale Pensioendienst werd op 1 juni 2021 een bericht aangemaakt. Doch op 2 oktober 2021 is in de pensioenapplicatie Theseos vermeld “*verworpen wegens functionele fout*”.

Ook in de werknemersregeling stelt artikel 20 van het KB van 21 december 1967 § 1 dat de FPD beslist over de aanvraag binnen de vier maanden na de ontvangst of nadat hij in kennis is gesteld van het feit dat aanleiding geeft tot een onderzoek van ambtswege.

Vermits er al een eerste bericht aangemaakt was op 1 juni 2021, kan hier wel gesteld worden dat er niet binnen de 4 maanden na de kennisname van het feit dat tot het ambtshalve onderzoek aanleiding geeft een beslissing getroffen werd.

Hier is dus wel iets misgelopen met de opstart van het ambtshalve onderzoek.

Bijgevolg wierp de Ombudsdienst Pensioenen in zijn bemiddeling op dat als de heer Geerts tijdig deze pensioenbeslissing had ontvangen waarin duidelijk vermeld stond dat als ingangsdatum 1 juli 2022 genomen werd het zeer waarschijnlijk was dat hij eerder – met name na het ontvangen van deze beslissing- contact met het RSVZ en/of de FPD zou opgenomen hebben. Op dat moment zou hij tijdens het telefoongesprek vernomen hebben dat hij zelf een pensioenaanvraag had moeten indienen.

De pensioenbeslissing van de FPD had ten laatste verstuurd moeten worden op 1 oktober 2021. Vertrekkend van de veronderstelling dat de heer Geerts -net zoals hij nu gedaan heeft- bij het ontvangen van de melding over de ingangsdatum van zijn pensioen onmiddellijk zou gereageerd hebben zou hij minstens één maand vroeger zijn pensioen hebben kunnen krijgen⁴.

De FPD gaat niet op dit argument in en stelt enkel dat betrokkene er blijkbaar wel van bewust was dat er een aanvraag diende te gebeuren. De FPD stelt dat betrokkene in de communicatie naar hem toe expliciet stelde dat “zijn boekhouder het nodige zou doen.” De FPD voegde toe: “Als hij vroeger (met name in juli 2021) had opgemerkt dat er geen pensioenbetaling gebeurde, dan hadden we eerder zijn aanvraag kunnen opstarten en zijn vervroegd rustpensioen uitbetalen.”

Het RSVZ gaat evenmin in op het door de Ombudsdienst Pensioenen opgeworpen argument is. Het RSVZ stelt enkel dat de heer Geerts op de hoogte was dat er een pensioenaanvraag moet ingediend worden maar ervan uitging dat zijn boekhouder het nodige gedaan had om zijn pensioen te laten ingaan. Dit was aanvankelijk inderdaad zo het geval. Doch op ons argument dat de ontvangstmelding de trigger voor de heer Geerts is geweest om te beseffen dat hij wel een aanvraag moest indienen en er bij een tijdig opstarten en afronden van het ambtshalve onderzoek al vroeger een trigger geweest was wordt niet gereageerd.

Het RSVZ voegde er nog aan toe dat het feit dat de heer Geerts aan hen meldde dat hij zijn activiteit al in juni 2021 stopgezet had niet overeenstemt met de gegevens van de aansluiting als zelfstandige waarover het RSVZ beschikt. Het RSVZ stelt dat uit de gegevens van de aansluiting blijkt dat hij pas op 30 september 2021 zijn activiteit beëindigde.

De Ombudsdienst Pensioenen had reeds voordien opgemerkt dat de onderwerping aan het sociaal statuut der zelfstandigen pas beëindigd werd op 30 september 2021. De Ombudsdienst Pensioenen had hierover dan ook een vraag gesteld aan de boekhouder van betrokkene teneinde te kunnen vaststellen of dit een invloed had op het dossier. De boekhouder antwoordde hierop dat de vennootschap in voorbereiding van vereffening was gedurende dit kwartaal, doch dat er gedurende dit kwartaal geen loon was uitbetaald aan de heer Geerts. De sociale bijdragen, zo argumenteert de boekhouder verder, dienden dus nog betaald te worden daar de heer Geerts nog actief bleef als bestuurder. Er zouden dus geen beroepsinkomsten zijn die de betaalbaarstelling van het pensioen verhinderden.

⁴ In dit kader merken we nog op dat de FPD – in tegenstelling tot het RSVZ- wanneer er zich geen gat in de geregistreeerde loopbaangegevens bevindt- geen ontvangstmelding met een vragenlijst eerste inlichtingen meer verstuurt wanneer een ambtshalve onderzoek wordt opgestart.

We merken wel op dat het RSVZ in het antwoord op het bemiddelingsvoorstel meldt dat de suggestie van de Ombudsman Pensioenen om de telefoongesprekken voortaan te registreren in hun systeem ondertussen gerealiseerd werd (met name sinds maart 2022) ingevolge de modernisering van hun computerprogramma en de nieuwe verdeling van de werklast die heeft plaats gevonden. Alle medewerkers is gevraagd geweest voortaan van elk telefonisch contact via een memo of een bericht “verslag bezoek/ telefonisch contact”, naar gelang het gesprek betrekking heeft op een lopende of een afgesloten zaak, notitie te nemen in het pensioendossier.

Recht op vergissing

Er bestaat geen recht op vergissing voor een gepensioneerde die ter goede trouw is. Een burger is immers niet altijd van iedere rechtsregel op de hoogte. Een vergissing die niet moedwillig gemaakt is, is vaak het gevolg van een beperkte juridische of bureaucratische vaardigheid van de burger. Zo kan er afgestapt worden van de veronderstelling dat elke burger precies weet waar hij recht op heeft en wat hij moet doen om dit recht daadwerkelijk te verkrijgen.

Ook handelt een burger niet altijd rationeel: zelfs wie een regel kent, kan het nog overkomen dat hij vergeet deze tijdig in te roepen. Een vergissing is snel gemaakt. De vraag rijst dan ook of uitgaande van een realistisch burgerperspectief het niet gewenst is dat burgers (evidente) fouten kunnen corrigeren⁵.

Een beperking in tijd, bijvoorbeeld een termijn van 3 maanden zich inspirerend op de beroepstermijn van 3 maanden om een rechtszaak in te dienen tegen een pensioenbeslissing, vanaf de ingangsdatum van het pensioen of vanaf de toekenning van het pensioen wanneer deze toekenning na de ingangsdatum gebeurt lijkt daarbij wel een vereiste om het administratief hanteerbaar te houden. Al is deze keuze natuurlijk het prerogatief van de wetgever.

Al dient eveneens opgemerkt te worden dat een strikte wetgeving zonder dat deze remediëren toelaat wanneer de burger een vergissing maakt ook voor de nodige administratieve werklast zorgt. De kans is groot dat de misnoegde burger zich zal manifesteren met vragen aan de pensioendienst of er toch rekening kan gehouden en begrip getoond kan worden voor de situatie waarin hij zich bevindt en hierdoor alsnog zijn vergissing kan ongedaan gemaakt worden (door bijvoorbeeld een aangepaste beslissing te nemen).

In Frankrijk werd het recht op vergissing ingevoerd bij de wet van 10 augustus 2018⁶. Concreet houdt de Franse regeling in dat iedereen de mogelijkheid moet hebben om fouten recht te zetten. Dit kan spontaan maar evengoed naar aanleiding van een controle (al dan niet op verzoek van burgers verricht). Er wordt dus geen boete geheven of een sanctie opgelegd als de burger of de ondernemer zich voor het eerst en onopzettelijk heeft vergist.

Ook in sociale en bijstandsdossiers voorkomt dit beginsel van goed bestuur veel menselijk leed. Mensen die het moeilijk hebben begaan gemakkelijker vergissingen in hun aanvraagdossiers omdat zij minder vertrouwd zijn met de regelgeving.

Dit alles geldt in Frankrijk enkel indien er sprake is van goede trouw, waarbij het aan de overheid is om kwade trouw te bewijzen. De bewijslast wordt dus omgekeerd.

De mogelijkheid verlenen aan de gepensioneerde een korte tijd na de ingangsdatum van het pensioen of de toekenningsbeslissing alsnog een door hem ter goede trouw begane fout te laten rechtzetten ligt in de lijn van de door de Senaat aangenomen resolutie met betrekking tot de invoering van het recht op een vergissing in de contacten met de overheidsadministraties⁷, met dit verschil dat het hier een expliciete en gedetailleerde wetgeving⁸ betreft.

5 Wij verwijzen in deze context naar “Maatwerk met de Awb” van Pels Rijcken, een advies over het gebruikmaken van de juridische ruimte van de Algemene wet bestuursrecht voor het bieden van maatwerk in Nederland: zie: [proxycache.html \(recht.nl\)](#).

6 Loi 2018-727 du 10 août 2018 pour un état au service d'une société de confiance, JORF nr. 0184 van 11 augustus 2018, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000037307624>. De doelstelling van deze wet is het vertrouwen in de betrekkingen tussen de burger en de administratie te vergroten door de overheidsdiensten te vragen de mogelijkheden om de burger te begeleiden en om de kwaliteit van de overheidsdienst te verbeteren.

7 Zie dossierfiche S. 7-244: Dossierfiche (senate.be).

8 Merk immers op dat men in Frankrijk ook geopteerd heeft voor een expliciete en gedetailleerde wettelijke regeling daar waar in België de Senaat eerst geopteerd heeft voor een beginselbenadering en pas nadien gaandeweg te zien of er nog behoefte is aan een wettelijke regeling.

Tevens ligt dit in de lijn van het dienstbaarheidsbeginsel⁹ dat in de Resolutie 2012/2024 (INI) met aanbevelingen over het bestuursprocesrecht van de Europese Unie¹⁰ werd voorgesteld. Dit beginsel houdt in dat de overheid moet proberen de burgers te begeleiden, te helpen en van dienst te zijn, te ondersteunen en vriendelijk en beleefd te bejegenen.

In dit kader verwijzen we ook naar de praktijk van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) die in Nederland de eerste pijler pensioenen berekent. In een persbericht¹¹ valt te lezen dat de SVB de regels versoepelt bij het te laat aanvragen van de AOW (= algemene ouderenwet) en de AnW (algemene nabestaandenwet). Het komt in Nederland regelmatig voor dat burgers te laat hun pensioen aanvragen. Hierdoor lopen zij soms geld mis. De Sociale Verzekeringsbank (SVB) wil dat burgers krijgen waar zij recht op hebben en heeft daarom het beleid voor het te laat aanvragen van een AOW- of AnW-uitkering versoepeld. Met deze wijziging –die onderdeel vormt van een traject om alle beleidsregels burgervriendelijker te maken– verankert de SVB de menselijke maat verder in haar beleidsregels.

Zo ontstaat er ruimte voor mensen die niet over voldoende basisvaardigheden beschikken (zoals taal en rekenen), mensen die niet goed op de hoogte zijn van complexe regels, mensen die in het buitenland wonen of zieke mensen die hulp nodig hebben van een belangenbehartiger. Dankzij deze versoepelingen kan de SVB vaker een terugwerkende kracht van meer dan één jaar toepassen.

Deze beleidsregels zijn nog niet gepubliceerd in de Nederlandse Staatscourant. Doch omdat ze gunstig voor de burger uitpakken worden ze al wel toegepast.

Diana Starman, een lid van de Raad van Bestuur van de SVB verwoordt het als volgt: *“We passen ons beleid aan aan wat we van burgers mogen verwachten. En daar hoort ook ruimte bij om de menselijke maat toe te passen als dat nodig is.”*

Concreet betekent dit dat in bijzondere gevallen waarin de AOW- of AnW-aanvraag meer dan één jaar te laat wordt ingediend, de SVB bevoegd is deze uitkering met een terugwerkende kracht van meer dan één jaar toe te kennen. Als een aanvraag meer dan één jaar te laat is ingediend toetst de SVB eerst of er sprake is van een bijzonder geval. Er is sprake van een bijzonder geval als iemand door een niet aan hem toe te rekenen oorzaak niet in staat was tijdig een aanvraag in te dienen of als iemand onbekend was met zijn mogelijke recht op uitkering en deze onbekendheid verschoonbaar was.

Al dient hier wel toegevoegd te worden dat in Nederland de AOW niet vervroegd kan toegekend worden op een datum gekozen door gepensioneerde zoals dit in België wel het geval is. Tevens wordt de AOW niet automatisch onderzocht bij het bereiken van de pensioenleeftijd daar waar in België een werknemers- en zelfstandigenpensioen wel ambtshalve onderzocht worden indien de betrokkene een tewerkstelling had in deze hoedanigheid en op de eerste dag van de 15de maand voorafgaand aan het bereiken van de pensioenleeftijd in België woonde.

Het recht op vergissing geldt des te meer waar gebruik gemaakt wordt van een geautomatiseerd uitvoeringsproces. Door het geautomatiseerd uitvoeringsproces is de FPD in staat sneller de uitbetaling van het pensioen te verzekeren.

9 Dit is naast het legaliteitsbeginsel en het rechtszekerheidsbeginsel één van de uitgangspunten van de democratische rechtsstaat. Het houdt in dat de overheid moet beseffen dat ze uiteindelijk in dienst staat van de burger waarbij uiteraard naast het belang van de individuele burger ook het algemeen belang niet uit het oog mag verloren worden.

10 Zie: Resolutie van het Europees Parlement van 15 januari 2013 met aanbevelingen aan de Commissie betreffende het bestuursprocesrecht van de Europese Unie (2012/2024(INL)) - Publications Office of the EU (europa.eu).

11 Zie: SVB versoepelt regels bij het te laat aanvragen van AOW- en AnW-uitkeringen (deperslijst.com).